

Wigastatud sõjameeste hääle kandja Inwaliid.

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimise hind postiga kolme kuu peale Mrk. 50 Pn. —
Wigastatud Sõjameeste Ühisuse liikmetele Mrk. 30 Pn. —
Wäljamaale Mrk. 5 kallim.

Üksik nummer maksab 10 marka.

Kuulutuste hind kaantel: esimesel leheküljel 5 marka, sees ja
viimasel leheküljel 3 marka millimeeter teksti weeru lauselt.

Tellimisi ja kuulutusi wõtawad vastu kõik wigastatud
sõjameeste ühised ja raamatukauplused.

Toimetus ja talitus asub Tartus, Küütri uul. nr. 3, telefon 382, postkast 88. Toimetaja kõnet. kella 11—1. Tallituse asja-
ajamine 9—1 ja 4—7 õhtul.

1. aastakäik.

15. septembril 1920.

Nr. 5.

Inwaliidid asugem ühistööle.

Meie inwaliidid oleme oma kallima waranduse, mis inimesel olemas — terwise, ühistonna heaks jätnud, et temale paremaid ja soodsamaid elutingimisi kätte wõidelda. Meie Wabariigi piiridid kaitstes oleme tema iseseiswust oma mehise tööga aidanud kindlustada. Lahingutesse töötates ei nõudnud meie feltskonnalt ja riigilt mingisuguseid tagatist enese tulewiku kohta. Neid anti sealtpoolt wabatahtlikult. Igaüks meist täitis waimustusega oma kodanikukohuseid, aetud armastusest kodumaa wastu. Rõike sidus ühine soow — waba olgu kodumaa, waba jälle meie rahwas. Seitsejada aastat wõdra rufika läbi allardõhutud esiwanematelest päritud wabaduse tuluke löi unesti lõltele. Maha tahtsime raputada oma õlgadelt wõdra ikke. Ei keegi meist mõtelnud oma tulewiku peale. Nii mitmed kaaswõitlejad kaotasid selle juures oma elu — olgu neile kodumaa mullapõue pehmeks fängiks, teised, ja neid oli palju rohkem, kaotasid oma terwise, wileksatena tööjõuetutena, wigastena tulid nad koju tagasi.

Meesel, kes kaitstes ühistonna hurwisid oma rinnaga oma terwise on kaotanud, on tehtud töö arwel täielik õigus saada ühistonnalt toetust ja ülespidamist.

Seltskond oli häda ajal warmas oma wahwatele kaitsejatele kõiksugu lubadusi andma, ta töötas peaaegu pühalikult wabaduswõitlustest osawõtjaid mitte unustada. Wabariigi walitus omalt poolt polnud ka kiti lubadustes: ta töötas wälja ja wõttis wastu wabadusõja inwaliidide pensiooni seaduse. Ra mitmesugustel tööstuse aladel lubati inwaliididele eesõigusi.

Rõigi selle järele peaks arwama, et inwaliidide seisuford meie Wabariigis on kindlustatud ja igapidi rahuloldaw. Kui aga ümber waatame, siis näeme teisfugust pilti. Meie inwaliidid teame juba väga hästi, kuidas kõigi nende lubaduste pidamisega lugu on. Seltskond on häda päiwil lahke lubama, kui aga häda möõdas, siis väga loid ja wisa nende

täitmises. Iga päewaga on märgata feltskonna külmenemist inwaliidide wastu; mida rohkem sõjakoledused ununewad, seda tagasihoidlikumaks muutub ka feltskond, ununeb teadmine, et inwaliidid kõigile ühise asja eest on wäljas olnud.

Riiklik abiandmine inwaliididele pensiooni näol edeneb pikkamisi. Seadus on olemas, kuid tema elluwõimine ja täitmine, mis seotud paljude formaalsustega, wõtab aega, seda enam, et meie noor riik alles oma isemist administratsiooni loomas ja tema ametnikud wilumatad. Seniks kuni riiklik abi jõuab inwaliidini peab see nalga ja puudusi kannatama.

Kas nüüd seda wäliselt abi ootama jääda wõi leidub eht muu abinõu, raskest seisuforrast pääsmiseks? Sõjatulest läbi käinud inwaliidid, meie tunne väga hästi ühise wäljaastumise ja koostöötamise tulu. Nüüd, eraelus tuleb meil kinni haarata oma-abi põhimõttest ühistöö alal. Selle läbiwõimiseks astugu kõige pealt iga inwaliid Wigastatud Sõjameeste Ühisuse lähema osakonna liikmeks. Kus osakonda pole, seal asutatagu see. Osakondades heitku ühesuguse töö oskajad kokku ja asutagu ühistöökojad. Need tasuwad endid väga hästi ära. Seda näitawad osakondade juures Tallinnas, Pärnuis, Ratweres ja mujal käima pandud saapa töökojad. Kuid kõik inwaliidid pole ju kingsepad. Samasugused töökojad wõiks ja tuleks asutada ka teistel tööaladel, nagu rätsepa, forwipunumise raamatukõitmise, tiskleri- ja muude tööde alal. Ükski tarwilik tööstus pole teisest alam. Pole tarwis, et iga osakonna juures kõik töökojad oleksid. See käiks osakonnal üle jõu, waid inwaliidid wõiksid töö suhtes ühest osakonnast teise üle minna. Rõige pealt pandagu alus töökojale, mille järele koha peal suurem tarwidus. Pääle saapatööstuse oleks eht rätsepa töökoja käimapanemine eimeses järjekorras üks kergematest ja tulutoowamatest, iseäranis linna ning alawi kohtades. Rätsepa töökoja tuleks awada

ühenduses sellekohase kooliga. Rätsepatööstusel on aga oma tulewik. Mõne aja pärast on rätsepad ühed otstavamad käsitöölised, sest praeguse elulaliiduse juures pole võimalik seda ametit õppida eraviisil. Tähendab rätseppadest saab puudus olema.

Ühistöökodadel on veel see hää omandus, et seal võimalik tööjaotust ette võtta. Rui, näituseks, invaliidi tema kehavigastus taistab täit tööd otjast lõpuni viia, siis võib ta sellest ainult teatava osa ära teha, kuna muu osa jälle teistest tehtud saab. Eraviisil üksikult sarnase töösaamine on invaliidil õige raske, kui mitte koguni võimata. Pääle selle on ühistöökojale materjali muretsimine kergem ja odavam, ühis töötamine ise lõbusam.

Ühistöökojad tuleksid tingimata nii sisse seada, et nende juures ka midagi koolitaolist oleks, mis võimaldaks nendele, kes saadud kehavigastuste tagajärjel sunnitud loobuma endiselt tööpõllust, uut

ametit õppida. Selleks olgu iga töökoja juures õppinud ja osav meister, kes ka mitte invaliid võib olla.

Pääle majanduslike külje on tööl veel teine tähtsus. Töö toob nimelt waheldust invaliidi ühe-toonilisesse elusse. Tööta inimene teeb palju tege-mist oma mõtetega. Invaliidi juures keerlewad need loomulikult tema kehavigastuste ja selle tagajärjede ümber. See aga riisub kõik elu rõõmu, täidab hinge mõruduse ning libedate etteheidetega enese ning teiste vastu.

Wäljamaal, iseäranis Saksamaal, on invaliidid ühistöö-alal palju oma seisukorda parandanud. Tahaks loota, et ka meie nende abinõudega endi elukorda parandada suudame. Seltskonnalt ja riigilt saadud toetusest ei jätku ometi kõigi tarviduste täitmiseks ja sel on ikka armuanni mail juures. Aga ka meie tahame veel inimese kombel elada.

Su.

Pensjoni seaduse teostamisest.

Tihsti esinewad kaaskannatajad õigustatud nuriemisega pensjoni seaduse elluviimise üle. Sajad wigastatud sõjamehed ootawad aastaid seltskonna poolt lubatud töö tasu, mis wõlgnep seltskond wigastatud sõjamehele tehtud tööd eest. Et wõla tasumise wiivitamine ähwardab katkestada kannatust wõlaandjal wigastatud sõjamehel, siis pööras wigastatud sõjameeste ühifuse keskjuhatus järgmise kirjaga töö- ja hoolekandeministeeriumi poole:

Töö- ja hoolekandeministeeriumile.

„Et invaliidide poolt sagedaid küsimusi on esitatud pensjoni seaduse teostamise kohta wabaduse kui ka endiste sõdade invaliididele, palub wigastatud sõjameeste ühifuse keskjuhatus teatada, 1) millega on see seletatav, et pensjoni, mis Usutawa Rogu poolt 6. weebruari s. a. vastu wõetud, senini wäga wäheselt täide wiidud on, ja kas üleüldse ning kus kohal seda senini juba teostatud on? 2) kas on ministeeriumi poolt korraldus tehtud ajutise weneaegsete pensionääride toetamise seaduse elluviimiseks ja mis põhjustel on see senini nii wisalt edenenud?

Nimetatud kaks küsimust on wäga rahutu mee-leolu loonud wigastatud sõjameeste pensjoni õiguste hulgas, kes selles asjas nii sagedasti keskjuhatus ja ühifuse häälekandja „Invaliidi“ toime-tuse poole on pööranud.

Oleks wäga soowitaw, et ministeerium neid põhjusti, mis takistuseks on nende seaduste elluviimisel, awalikult asjast huwitatud invaliididele teada annaks, sest wiimastel on arwamine, et töö- ja hoolekandeministeerium nende seaduste teostami-seks mitte midagi, ehk paremal juhtumisel wäga wähe on teinud.

Invaliidide huwide seisukohalt julgeb keskjuhatus nende küsimuste kohta peatset wastust loota.

Selle peale sai keskjuhatus töö- ja hoolekandeministeeriumi hoolekande osakonna pensjoni ja abirahade toimekonnalt järgmise wastuse“:

Wigastatud sõjameeste ühifuse keskjuhatusle.

Pikk tän. nr. 67.

„Wastuseks kirjale 16. augustist s. a. nr. 844 teatab hoolekande osakond järgmist.

Wabadussõja invaliidide pensjoni seaduse elluviimise eeltööd said ministeeriumi poolt juba maikuu lõpetatud; asi ripub praegu kohalikkudest omawalitjustest, kes seaduse järele pensjoni määramise aktid kokku seawad ja ministeeriumile kinnitamiseks ette panewad. Kuidas ja kui ruttu kohalikud omawalitjused aktid ette panewad, selles järjekorras kinnitab neid ka ja korraldab nende järele pensjonide wäljasaatmist ministeerium. Ministeeriumi poolt siin iseäralist wiivitust ei tehta.

Weneaegiste pensionääride toetuse seaduse kohta on ka kõik eeltööd juba maikuu tehtud ja täitmine sünnib samas korras, nagu wabadussõja invaliididelgi. Takistus seisib siin ainult selles, et krediidi awamises wiivitus oli. Praegu on aga krediit awatud ja kõigi maakonna- ja linnawalitjuste poolt ettepanud pensjonide wäljasaatmine sünnib takistamata“.

Nagu tähendatud kirjawahetusest esialgselt näha, paistab, et töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt kõik on tehtud, mis tal teha on, ja ajawiitmine pensjoni maksmises ei tule mitte ministeeriumi poolt, waid süüdlased on selles kohalikud omawalitjuse asutused.

Toimetuz, et asjale põhjalikumad selgitust muretseda, pööras järelepärimisega Tartu maakonna ja linna hoolekande osakondade poole, misjuga kiirusega nendes asutustes asju aetaks. Nemad seletawad et pensjoni wäljamaksmise wiivitus ei

tule mitte nendelt, waid ministeeriumilt, ja töid selle tõenduseks järgmised näitused ette:

Tartu linna hoolekande osakonna poolt on pensioni saamise akt saadetud ministeeriumi 12. juulil 1920 a. nr. 3187 all ja Tartu maakonna hoolekande osakonna poolt 14. juunil 1920 a. nr. 657 a., aga 3. septembriks ei olnud ministeeriumilt weel wastust saadud.

Edasi, Tartu linna hoolekande osakonna poolt on saadetud ministeeriumi matmise kulude raha nõudmine detsembrikuul 1919. a. ja ei ole ka fenini wastust saadud.

Rui eelpool toodud seletusi arwesse wõtta, jääb ikkagi arusaamataks, kes süüdi on.

Wiga seisab arwatawasti selles, et pensioni

seaduse elluwiiimises on tegewad inimesed, kellesse asi otskohe ei puutu, waid kes täidawad oma kohuseid „ametrnikkudena“, ja kuidas ametrnikkude asjaajamine edasi liigub, see on igale kodanikule selge: Paber, paber ja paber! Et wigastatud sõjameestele pensioni saamist kiirendada, tuleks pensioni seaduse elluwiiimist nii teostama hakata, et sellest tegelikult asjast huwitatud inimesed osa wõtaksid, siis oleks kindel, nagu seda wigastatud sõjameeste ühisuse osakondade tegewus tõendab, et pensioni saamine kiireneks.

Tähendatud küsimus tuleb lähemal ajal ringkondades, kellesse asi puutub, tõsiselt kõne alla wõtta, sest asi on sedawõrd tõsine, et sellest waitides mööda minna ei wõi. Seisaful wõiwad halwad tagajärjed olla.

Viimased sündmused.

Augustikuul algatud üleüldine streik, mis riigi olemas olemist ähwardas, lõppes Wabariigi Walitsuse poolt 63 streigi algataja üle piiri saatmisega. Tähendatud walitsuse samm andis põhjust ifeseiswatel sotsialistidel esineda Usutawas Rogus arupärimisega. Ifeseiswate sotsialistide arupärimine oli harutusel Usutawas Rogus 7. sept., mis peale pikemate kõnede wastu wõeti ja walitsusele seitsmepäewane seletuse andmise aeg anti. Peale streigi lõppu on igal pool loowale tõble asutud.

Et kodanikkude elamise tingimisi kergendada, iseäranis tootlusalal, pant walitsus fondusliku wilja andmise walitsusele põllumeestele peale, kokkuleppe teel põllupidajatega kindlaks määratud hinnaga. Wilja hind on 238 marga peale kindlaks määratud. Niisamuti on walitsuse poolt wiimasel ajal sammutid astunud teiste tarbeainete muretsemiseks. On suuremal arwul, 150.000 puuda petrooleumi, soola ja suhkrut tellitud, mis osalt päralt jõudnud.

Augustikuul on kauba wäljawedu sisseweost 20 miljoni marka suurem olnud, mis raha wäärtuse tõusu ja elukalliduse langemise peale mõju saab awaldama. Ka riigi ja era tööstuslist ettevõtete produktiivsus on tõusmas.

Rahaministeeriumile on luba antud 700 miljoni uut paberiraha wälja anda.

Minult riigiametrnikkude kodaniku kohusetunde madaluse tõttu on wäärnähtusi ilmiks tulnud, mis halwa mulje sünnitawad. Tuli awalikuks suurem piiritusega angeldamine, kuritarwitused postmarkide trükkimisel ja üle poole miljoni wäärtuses tempelmarkide kadumamine riigi trükikojast. Rõikidest nendest wäärnähtustest on tegelikult ametrnikud osa wõtnud, kes wastutusriikastel kohtadel asuwad. Tähendatud juhtumised mõjuwad õonestawalt riigihooone ehitamise juures

Riigi lõhkimisel on tegewad ka pörandaalused kommunistid, kes selle peale waatamata, et nendelt lühikese aja jooksul kaks trükikoda ära on wõdetud, ikka lendlehti laiati saadawad ja rahwast „nõukogude paradüüsi“ loomisele õhutatavad.

Tähtsamateks sündmustest, millest ka Eesti tulewik oleneb, on praegu käimas olew Poola-Wene sõda ja Poola-Wene rahuläbirääkimised. Serwelt kaks aastat on kestnud sõjategewus Poola ja Wenemaa wahel, mis alguses ainult wastastikune walwel olek oli, nüüd lõpuks on kujunenud äärmiselt wihaseks üksteise häwitamiseks, wõitluseks elu ja surma peale. Eht küll Poola kaaswõitlejad Eesti, Leedu ja Läti, sõjariistad warem käest panid, on Poola wõitluse siht siiski endiseks jäänud: wõitlus kestwa rahu eest Wene läänepiiril. Poolamaa on lühikese aja jooksul aktiivses tegewuses olles nii kaugele jõudnud, et Wenemaaga rahu seisuforda jalale seadma on asunud. Poola-Wenemaa wahel peeti rahuläbirääkimisi enne Winstkiz, aga nüüd toodi mitmesugustel põhjustel rahuläbirääkimised üle Riiga ja lähemal ajal tehakse algust Riias.

Kestwa rahu kättesaamiseks tuleb Poola diplomaatial lõpulik lahing lüüa rahuläbirääkimistel Riias, kus wõib olla rahu Ida-Euroopas ja Wenemaad rõngasse piirawate noorte riikide saatuse lähemas ja kauges tulewikus otsustatakse.

Rõik see, mis Poolamaale on ka teistele wäikestele riikidele — ka Eestile, tähtis.

On teada wenelaste seisukoht Wenemaast lahtilõõnud rahwaste riiklise ifeseiswuse wastu. Suur-Wene unistus ei ole ammugi weel furnud, ei „punaste,“ ega „walgete“ wenelaste ridades. Sellepärast on tähtis, et Poolamaa pärast rahu niisugustes tingimistes oleks, kus ta Wene üliwõimu wastu mitte ainult üksi ennast kaitsta ei wõi, waid ka teistele wäikestele riikidele abiks wõib olla, neil ennast kaitsta aidata Wene üliwõimu wastu.

Wäikeste rahwaste saatuse kindlustamiseks peeti Riias Balti riikide konwerents, mis oma tegewuse hiljuti lõpetas. Mainitud konwerentsi tööst on Eesti esitaja Riia konwerentsil, R. Pusta ajakirjanikkudele on seletanud järgmist:

Konwerentsi üheks tagajärjeks on osawõtnud riikide waheline poliitiline konwentsoon. Sellest

konventsiioonist wõib alles siis lähemalt rääkida, kui see osawõtnud riikide poolt on ratifitseeritud.

Mõnes ajalehes ilmus teateid, et konverentsil ka Eesti-Läti waheline piiriküsimus uuesti harutusele pidi tulema. See ei wasta tõele. Kummalgi poolel ei olnud kawatsust seda küsimust konverentsi piirkonda tõmmata, waid oldi ja ollakse arwamisel, et nende dienduste ja parandustega, mis juba tõmmatud piirijoonel tarwilikud, omawahel walmis saadakse. Nii jäi siis piirijoonel diendamise küsimuste läbiwaatamine Eesti ja Läti wahelise komisjoni kätte. Mõisugused tagajärjed selle komisjoni tööl saawad olema, ei saa ette ütelda. Et Eesti ja Läti eluhuwides seisab oma wahel kõige paremat wahelorda soetada ja et niisuguse wahelorra soetamiseks püüdeid wõib tähele panna, siis peab ka selle järele komisjoni töödele tagajärgi ootama.

Et Leedu ja Poola wahelord konverentsil harutusele pidi tulema, on loomulik. Leedu ja Poola konflikt sünnitas konverentsile üleüldse suuri raskusi. Lõpuresultaat oli siiski see, et Leedu ja Poola läbirääkimised konfliktist lahendamiseks Riias algawad ja et mõlemad pooled konverentsile töötuse andsid, et nad mitte sõjariistade abil oma wahelordi ei katsu diendada. Üleüldse peab tähendama, et konverentsil esinenud riikide wahelorrad nüüd hoopis teisid olid, kui Helsingi konverentsil, kuna sel ajal Poolal Leedu kohta weel ühtegi otsust ei olnud tehtud.

Konverentsi üheks saawutuseliks wõib weel nimetada ääriiikide wahelkohtu-konventsiiooni, kui see kõigi osawõtnute poolt ratifitseeritakse. Poola on rahwasteliidu liige ja temal on õigus oma tüli-asju nimetatud liidu kaudu lahendada. Kuid siiski

deklareerisid Poola esitajad konverentsil, et nemad rahwasteliidu põhikirja järele omale talitust ei leia selle wahelkohtu liikmeks olema.

Eiulise tähendusega on konverentsi otsus, et Riiga alaline nõukogu tegutsema jääb, kes kõigi konverentsi otsuste täidesaatwaks orgaaniks saab. Seni ei määratud endistel konverentsidel tehtud otsustele mingisuguseid tähtpäiwi, nii et palju tehtud tööd dieti kaduma jäi ja nüüd jälle uuesti tuli teha. Asutatud nõukogul on õigus uue konverentsi aega ära määrata ja lokku kutsuda. Nõukogu jääb ühtlasi siduwaks orgaaniks rajariikide wahel, kuna nende asemikud alalises kontaktis on.

Meie esitajaks sellesse nõukogusse jääwad hra R. Pusta ja endine siseminister hra Hellat.

Soome-Wene rahuläbirääkimised kestawad ilka edasi. Kommisjonid on tööl.

Eesti-Wene wahel on jõutud juba nii kaugele, et Wenemaa rahulepingus ettenähtud tingimiste täitmisele on asunud. Wenemaalt on juba tagasi toodud osa ülikooli warandusest ja ollakse tegewuses muude waranduste tagasisaatmisel. Niisamuti on wiimasel ajal Eesti kodanikkude Wenemaalt tagasi toomine edenema hakanud.

Wenemaa lõhkumise haigus on ka wähem kultuuriliste rahwaste juures pinda leidnud, nii on Buharias nõukogude wabariik sisse seatud ja Staalias on töölised wabrikute ülewõtmisele asunud.

Wene-Ingliise wahelord on terawaks muutunud. Poliitilised läbirääkimised on katkestatud, kaubanduslised läbirääkimised kestawad edasi. Ramenew sõidab Londonist Moskwa. Wene walitsuse esitaja Rootsi maal Shljapnikow, kes Stokholmist Tallinna sõidul, oli Rootsi wõimude poolt wangi wõetud.

Eluwoitluses.

Ma suudlen tormi, ma suudlen päikest,
Ma kaisutan mustawat sügiseööd!
Ma ihaldan wägewalt põrawat äikest
Ja armastan kirglikult wälkude wööd.

Ma tunnen, kuis tuli, kuum elufuli,
Mu soonedes põleb ja tuikab ja keeb.
Mind huikab eluwoitlus nii wali,
Ja raudne saatus mind woitmataks teeb.

Siin seisan, ja rusikas kätel su wastu
Ma tulen, mu saatus, ei karda ma sind.
Üht sammu ei taha ma tagasi asu;
Täis woitluse jõudu paisub mu rind. —

Sind suudlen ma — torm, sind suudlen ma
[— päike,
Sind kaisutan sügaw-must formide öö!
Mu taewas müristab wägewalt äike
Ja hiilgab kirgline wälkude wöö...

Anton Suurkask.

Õõpmata loodes.

Endel Armariõn.

1.

Sügis külmad wallasid maa. Eoost tõusis külm udu, lõpmata, paks ja wõitaw, nagu legendid ümberringi. Ta lasus hallidele, sinelitesse mähit kogudele, härmatas meeste habemed ja püüsid, kül-

metas sõrmed jääpurikateks. Rõõit ümber oli hall ja lage!

Sõdur Jüri Rask, ainus eestlane terwes polgus, seisib postil kaewiku nurgas ja silmitseb eelolewat maastikku.

See oli lage, udune ja tundmatu!

Terwed kuud oli ta siin seisnud, oli waadelnud seda lagendikku ja soost tõuswat udu, kuid ikka wõikamaks, wastikumaks ja kohutawamaks muutus see.

Alati olid ümberringi ühed ja needsamad fakilised kaewikute ja ühenduskäikude lõpmata read ja ees traataiad ning kaugemal finetaw wing, kust wahest kostis püüside ja kuulipildujate ragin ning tõusis suits. Need olid waenlaste kaewikud.

Ta ei teadnud, kust algawad need kaewikud, kuhu poole nad lähewad ja kus nad lõpewad. Alati, kui seisis postil, waatles ta neid ja mõtles. Ja mõteldes nägi kõik weel kummalisem!

Imelik oli, et seal, kus finetaw wing, inimesed on, kes teda, maksu mis maksab, tahawad tappa ja keda tema eimesel wõimalusel peab tapma.

Oli mõtteid, kuid need liikusid ajus hallilt ja raskelt, nagu olid hallid need udused sood. Selgemad natuke olid mälestused!

Teda wõeti kodunt sõja algul, õpetati kusagil wähe ja saadeti sõtta. Minewa talwe ja pool suwe oli roninud lumistes Karpaatides, oli olnud weristes lahingutes, kuid jäänud terweks. Nüüd oli ta siin. Oli seisnud siin mitu kuud!

Õseti wähtis taewast, ja otis ülesse põhjanaela — sealpool pidi olema kodu! Ja toduga ühes mälestus sealne elu, elu kus ei olnud tapmist, kus ei olnud tundmata sood ja haisewat wobla kala.

Jäi mõttesse ja kujutel end kodus. Need mälestused soojendasid, nende mõjul lõendas palg ja jüda tulsus rõõmsalt. Uga tõelikkus oli nii raske! Kuid ikka raskemalt lasus ajule hall udu ja mõtted liikusid seal nagu tinases pajas.

Tundis, nagu oleks elusalt uppunud sellesse sohu!

2.

Nii läksid pikad päewad ja kuud. Ühte ja sama rada käis unine päike, ühed ja needsamad korraldused olid iga päew täita.

Siis oli ühel päewal kaewikutes märgata kiiremat liikumist. Almusid wõõrad ohwitserid, wähtisid pinollitist waenlase kaewikuid, kirjutasid midagi ja tegid märkusi kaartidele.

Wõõrad kujub, nende tegewus ja liikumine waldasid ka kaewikutes asuwa meeskonna. Kõik rääkisid Wene keeles, mida Rask ei mõistnud, kuid ta tundis, et midagi on tulemas. Ja see erutas teda. Udu nagu langes ja ilm sai äkki selgemaks.

Siis tuli õhtu ja kaewikud täitusid wõõrastest sõduritest. Nüüd oli kõigil selge, et tuleb lahing.

Imestas, et wõõrad nii närwilised, kuna temal oli hea meel, et korratski hajub hall udu ja tuleb tegewus. Uga siis jäi jälle mõttesse. Mäletas warem läbitehtud lahingute algust ja teadis, et paljudki nende seast enam päikese tõusu ei näe! Waatas habemetes mehi, waatas noori poisikesi ja tuli meele, et neil kõigil on kodus omaised, on ema, õde, on lapsed. Kõik nad on ühenduses teiste inimestega, kes ka ühes nendega kannatawad. Ja see ühendus nägi nii suurena!

Uga pikaldaselt liikusid mõtted ja kiirelt lähenes pime õõ! Õsegi päike ei jätnud jumalaga neid mehi!

3.

Ilm oli pilwes. Alinult õhuke lumeford lagendikul wõimaldas seal liikuwate kogude nägemist. Sai soo oli kohutaw ja õudne ning seal liikusid walgetesse linadesse mähit inimesed kui kassid, kui werejanulised hääaned, kes otiswad saaki. Kaugemal, waenlase kaewikute ees, lendasid õhtu sagedased raketid. See walgestus oli nii tutaw ja millegi pärast nagu omane.

Kõik oli weel waitne. Alinult tuul hulus, wabisas lund ja aeg-ajalt raskatas mõni püü.

Ikka uued ja uued roodud läksid kaewikuteest wälja, hiiliskid traataia taha ja kadusid pimedusesse. Uga weelgi oli waitne!

Siis raskatasid korruga mõned püüsid, ja ühe filmapilgu jookkul muutus waitne udune soo pörguks. Ragisesid püüsid ja kuulipildujad ning nendesse segasid end tumedamad granaatide ning shrapnellide mürtsud.

Rask tundis seda käiku täiesti, see oli nii harilik. Tutaw ja harilik oli ka kuulide wilistamine peakohal ja kaewikutesse kukkunud pommide lõhkemine. See ei erutanud. Kõlmalt waatas ta oma abitunnimeest, kes pea üle kaewiku ääre sirutas ja siis imelikult õhates kottu wajus...

Minutid weeresid minutite järgi!

Nägi tagasiroomawaid kogusid, kuulis nende oigamisi. Need olid kergemalt haawatud, kellele wõimaldus pääseda.

Siis käsutati rood, mille hulka tema kuulus, kaewikuteest wälja pealetungimisele. Nad läksid üksteise järele, roomates kui kassid. Kuulid wingusid peaaegu maad ligi ja paljudki wajusid üle walli kaewikusse tagasi.

Käsutati järkjooksule kunni oma traataedade taha, kuhu pidi jäädama lamama, et korraldada end uueks edasitormamiseks.

Jookkul komistas ta millegile pehmele — see oli sõduri torjus! Tõusis ja jookkis jälle, et oma määratud kohale jõuda.

Siis paisati talle hirmsa jõuga näkku mu'da ja lund. Hoop oli nii tugew, et ta maha langes.

Nii lamas ta wist kaua.

Nagu läbi une kuulis oma kaewikute pool kolledat mürinat, nagu oleks lõhkenud seal tuhanded granaadid. Mõistis, et waenlane on loonud tõkete!

... Ei ole wist õnnestanud ilma kahurtule ettevalmistuseta pealetungimine ja kõik need roodud lamawad siin lagedal sool surmutena wõi haawatutena... Tõkteruli hoolitseb juba selle eest, et uued wäed ja sanitaarid ligi ei pääse. Ka tema, ega ükski neist ei pääse, waid kõik külmawad siia... Waenlane wõib tulla wastapealetungimisele ja tappa kõik!...

Tahtmine pääseda ja elada asus rinda, kuid kõik liikmed olid rammestunud ja ta ei saanud end liigutada. Alinult kohutaw teadmine, et lamab

furnute lagendikul ja tunne, et teha külmab, suureneseid. Sái tardumult lamama!

4.

Tundis, kuis midagi pehmet wajus tema peale ja awas silmad. IIm oli weel pime kui kott, ainult ragin oli wähenenud.

— Rurat wõtku!...

Oli nagu tuleks uut jõudu soontesse, kuuldes aastate järele emakeelise sõna.

— Oled sa eestlane?

— Ah sina ka eestlane. Aeti siis sind ka sinu rappa surema? Kas kodus aset ei olnud?

— Wist ei olnud. Ruhu sul kukkus?

— Wasak käsi ära. Alga sul?

— Ei tea. Parema külge walutab. Wist sinna.

— Kas käia saad?

— Ei!

— Ratsume roomata. Siin midagi teha ei ole. Mõlemad kogusid wiimase jõu ja roomasid, lõgistes hambaid walust ja külmast.

Nagu sarkastiliseks hirmutuseks harwenesid wäheks pilwed ja kuu walgustas korjustest ülekülwat maad.

Siin oli purukskistud inimese kehi, kehadeid kistud liikmeid ja weel hoigawaid korjust. Mullaga ja lumega olid segi paisat tuhandete meeste sisekonnad, peajud, liha ja veri.

Ning üle kõige käis hirmutaw kuu ning matfimi terasline ta-ta-ta!

Wereft leotud oli maa, kus nad roomasid ja tee ees nägis weel mustem, weel wõikam!

„Ristimine.“

G. Reinans.

Trah-trah-trah kostab läbi une edasiformawa rongi rataste kolin. Wäljas on pime, kottpime talwine öö.

Sõit algas meil Walgast, kus hilja õhtul rongile istusime. Oli kartus, aga seda ei wõinud näidata, sest see oleks sõpradele põhjuseks olnud, ehk küll neil enestelgi meeleolu minu omast parem ei olnud. Eõusin üles, wõi õigem, ronisin maha alumiselt narilt ja läksin tule juure soendama. Oli külm, kole külm, kõik kondid wärisesid külmast. Paar teist meest olid ka tepluschka raudahju juures ja wessid omawahel juttu. Näod olid tõsised, ei teadnud keegi, mida homme päew toob. Wõtsin pakki istumiseks ja istusin tule juure soendama. — „Ruule, wend scout,“ seletas üks pika lastwaga tartlane, „mul on kodus naine, kui peaks õnnetus juhtuma, wõta siis see sõrmus ja toimetama temale kätte.“

Waukus... On kuulda ainult rataste õudset müminat ja seltsimeeste rahulikku norstamist. Panin tulele hästi jattu juure ja mõne aja pärast oli ahi päris kuum-punane. Ronisin jälle narile, sest kell oli alles kaks, aga kohale pidime jõudma arwatawasti kell kümme hommikul. Rataste ühetasase kolina mõjul uinusin. Ürkasin hommikul, kui juba kaunis walge oli. Waatasin ukse prao wahelt wälja, õudne ja südant rusuw pilt oli näha: põllud ja põllud, poolelt mahapõlenud külad, kusagil eemal paar lagunenud wankrikere ja kõrwal maas hobuseraibe. Gemalt, kangelst kostsid harwa tumedad mürtsub — seal oli lahing.

Kella kümne aegu jõudsin Wastfelliina jaama, kuhu juba selgelt kostsid patareide üksik- ja kogupaugud. Üks soomusrong seisis siin. „Soomuse“ mehed awasid oma wagunite aknad. Nad nägid wälja kui metsloomad: mustad, juuksed sassis, habemed pikaks kaswanud. Külmawärin käib kehast läbi kui mõtled praegu, kuidas inimesed kõiki sõjakoledufi wälja kannatawad; aga sain ise ka seda tunda. Liikufime edasi aeglaselt, sest ei wõinud kindel olla, kas tee öö jooksul terweks on jäänud.

Seal paistis mingisugune tume kogu tee peal ees. Sõitsime üsna ligi ja nägime, et see oli soomusrong. Oli arwata werst maad punaste seisukohadani. Soomusrongil olid puhwid wõi midagi muud wigastatud, kokkupõrkamise läbi teise rongiga. Meie rong ei saanud enam edasi liikuda. Lahtufime rongilt ning hakkasime jalgsi edasi minema, kuhu? — seda ei teadnud keegi meist.

Räifime tükk aega, enne kui ühte külasse jõudfime (meie tegime piireid). Siit olid juba punaste seisukohad näha. Punased asusid Drawa mõisas ja külas, meie asufime otse nende wastu külas, mäe nõlwalul. Warstigi saime suppi. Ta polnud küll söömiseväärt, aga tühi kõht — see sunnib kõik ära õgima. Seataati, et täna midagi ei tule, wõime kõik magama heita.

Wõtsin parajasti oma seljakotti lahti, et mõnda rastemat asja ära wisata, sest lahingusse nii suure koormaga ei wõinud minna, kui äkitselt käis hea pirakas üsna maja ligidal. Siilsime ettewaatlikult wälja, üks ühe, teine teise maja nurga taha. Tuld andis meie patarei üsna meie ligidalt, wäikesest orust wõi kraawist teisel pool teed. Soomusrong tõmbas ka kõik „registrid“ lahti. — Oli müra. Punased ei lastnud kaua oodata ja awasid tule soomusrongi, siis ka meie küla peale.

Wiiuu-wschwesch-trahh! Käib kehast läbi. Ruulad, kuhu kukkub: kui ligidale — siis litsud ennast kõwasti wastu maad, kui eemale — siis wõib weidi pead tõsta.

Wastastikku tuleandmine kestis üle kahe tunni, kuni pimedani. Peale tulewahetuse lõppu kolisime pikkamisi talusse tagasi, mis õnnelikult oli puutumata jäänud. Sai õhust suppi, ta oli niisama wilets kui lõuna. Hakkasin omale pörandal kohta otsima, kuhu küürutada wõiks, aga ei saanud weel töõga walmis kui kästi staapi minna, — company ülem oli mu sanitaariks-haawasidujaks määratud. Kobasime möõda külatänawaid, mul oli käskjalg kaasas, kuni staapi jõudfime. Laksime sisse, wõeldi,

et olla veel aega, heitku mina magama. Raks korda ma ennast käskida ei lastnud, wiskasin pörandale küsijele ja uinufin.

„Ühes! Wälja!“ kostab läbi une. Sunnitult teen filmad lahti ja aiman — on tarwis esimest korda punaseid terwitama minna. Nüüd, tagant järele selle peale mõteldes, tunnen hirmu, kuid siis olin läbielatud wintsutuste järele päris ükskõikseks muutunud.

Läksime wälja. Pime, kolme-nelja sammu peale ei ole midagi näha. Tuul puhus kõvasti, oli külm, ühe sõnaga ütelda, niisugune õõ, kus hea peremees koeragi wälja ei aja. Company oli juba staabi ees edasi liikumiseks walmis, terwitusi, weriseid terwitusi, wiima Eesti punastele. Võib arvata, misugune meeleolu waldas meid — wiha, metsik wiha äraandjate wastu, mitte ükski neist ei pea ellu jääma. Kell on natukene üle kaheteistkümneme ja kella ühe ajal pidi rügemendi liikumine algama.

Läksime üle põldude ja peatasime ühe maja juures. Seal olid rügemendi ohwitserid ja kettjaam. Warsti andis ka külm ennast tunda, jalawarbad, sõrmeotsad ja kõrwad walutasid. Pugesin tuule eest maja warju.

Ümber tunni aja pärast oli terve rügement koos. Algas esimene pealetungimine. Meie company oli määratud punastele seljataha minemiseks, sellega siis operatsiooni kõige raskem osa täita antud. Liikusime. „Laske-walmis!“ kõlas komando ahelikku mööda edasi.

See wiis tihedasest metsa. Oli õudne, iga pöösas oli inimese loгу sarnane. Seljakott seljas pigistab, selle peale waatamata, et pooltühi oli.

„Ta-ta-ta-ta-ta“ kostis metsas kaunis ligidal kuulipilduja ragin. On see waenlane? Wõi on omad kufagil lähedal juba tuld andma hakkanud? Sgatahes pidime veel ettewaatlikumad olema. Meie kuulipildujat weeti reega ahelikku järele, regi tegi kära, nii et tiheti komando kuuldus „tasa“ ja „walwel olla“. Läksime üle kraawi, mis nii lai ja sügaw oli, et hobune üle ei saanud. Kuulipildurid jätsid „maximi“ maha ühes wahiga, kes hädakorral pidi lastmisega märku andma. Olime kolm-neljasada sammu edasi läinud, kui kõlas pauk.

Noh, mõtlefin, ei saagi kaugemale minna. Kõlas komando „seista“. Seine leitnant tuli pärima, kes lastis. Ühtides jooksis pöösja tagant keegi wälja ja hüüdis: „kas omad?“. See oli kuulipilduja juure wahiks jäetud sõdur. Ohwitseri hing kargas täis, lubas maha lasta igahilt, kes julgeb niisugust lollust teha ja company südant (maximi) maha jätta. — „Tulid, kuradid, andsin paugu ja jooksin minema, neid oli 4—5 tükki,“ seletas sõdur. Leitnant wõttis kuulipildurid ja läks maximi ära tooma, kuid tulid warsti tühjalt tagasi — oli wõimata olnud mööda lund rasket maximi tassida. Punaseid pole kufagil näha olnud, waid tulijad olnud „A“ company side.

Olime juba 7—8 wersta ära käinud ja minu arwamise järele pidime juba päral olema, sest külast, kust meie lahkusime, oli kuni Drawa mõisani

kolm ja Drawa külasse natukene üle kolme wersta. Tuli aga raks korda nii palju käia, kui punaseid näha saime. Raskete oli käia, olles põlwini lumes, naht soe; janu wõis ometi lumega kustutada, aga kõige hullemad olid „hallid seltsimehed“, kellest ükski sõdur ilma ei ole. Jalad ei tunnud lõpuks enam walu, kõik käis just kui auruga. Tuli jooksta, maha heita, jälle jooksta edasi-tagasi. Roorem, mis rohkem ei kaalunud kui 30—35 naela, tundus wiimaks 4—5-puudafena. Oli piin, aga parata polnud midagi.

Hommitul kella 1/27-eks tulime ometi metsa serwale wälja, kuhu paisis punaste wahipost. Paremal poolt oli kuulda juba tükk aega kõwa kuulipilduja ja automaadi ragin. Tormasime ka metsast wälja, ahelikuna ühe-wiisi edasi liikudes. Oli tarwis mööda põldu ja jõge peaaegu terve werst maad edasi minna.

„Tuld!“ kõlas komando. „Trah-trah-trah-trah-trah-ta-ta-ta-ta“ pani keegi meil automaadi „registri“ hüüdma. Ra punased saatsid terwitusi. Kui karpseid hakkas kuulsiid tulema. Wiu-wiu-wiu lenda-sid kuulid pea kohal. Efsiti oli üsna huwitaw, sest ei olnud ju selle wisnaga ligemalt tutaw. Jook-sime edasi kuulirahke all. Punased külsid meid nendega üsna ohtralt üle. Mina, kui sanitaar, olin ahelikku keskel, sellega kõige ägedama tule all. Minu kästjalg oli ära kadunud ei tea kuhu ja tema käes oli sidumise materjal, mida hädasti waja oli, sest nii mõnigi oli juba haawatud. Sõud-sime esimeste majade juure, kus punaste wahipost olid olnud. Majade seinad olid kuulidest kui nugadega ära täkitud. Tuli oli äge, edasi ei olnud wõimalik minna, see oleks juba lollus olnud. Mõlemilt poolt möirgasid patareid koledal kombel, justkui oleks müristanud. Punased tarwitasid ka lõhkewaid kuulsiid. Puh-wiuuu-trah lõhkes granaat minust paremal pool, sammu 20 eemal. Puh-wiuuu-trah — teine pahemal pool. Justkui wälk käis peast läbi — ega nüüd ikka peasemist ei ole. Puh-wiuuu-trah — kolmas pahemat kätt, puh-wiuuu-trah — neljas...

Mäletan, et lõhkes üsna ligidal ja muud midagi. Kui kaua ma maas lamasin, ei tea ütelda, aga ärkasin üles kange pragina peale. Olin palju werd kaotanud. Kõwa põrutuse tagajärjel oli mul ninast ja suust veri jooksmas hakanud. Olin nõrk ja lõdisefin külma pärast. Mu kõrwal oli seltsimees meelemärgtusetu. Nii pea kui wähe toibusin, äratafin ta üles. Parajasti hakkas ka taganemine. Pahem tiib taganes põllult metsa, sest ei olnud ühendust. Taganesime metsa.

Ruidas ma sealt veel eluga pääsesin, olin ju raskesti põrutatud — ei mõista, sest punased olid arwata nelikümme sammu meist eemal. Taganesime, õigem jook-sime, pool wersta maad metsa sisse, kus company korda seati ja uuesti peale mindi. Sain ühe haawatud seltsimehe käest püssi, sest minu omast olid tükkid järele jäänud, niisama olid ka riided puruks rebenenud. Sädaga sain wiimaks, tiheti nõrkusest maha kukkudes, uuesti metsa serwale, endisest kohast wähe paremat kätt. Seitsin

tunud hinge eest palutakse. See kestab tükk aega. Rahwas ootab wäljas, ei mahu kirikusse.

Wiimaks hakkawad tornis leinakellad lööma. Kiriku uksest tuuakse kiriku pühad lipud, kujud ja kuld rist preefrite saatel wälja. Selle järel kantakse madalalt, soldatide wahel, surunud sõjamehe puusärki, millel kaan nüüd peal on, ja kaane peal kattena kuldne pühatekk. Nüüd on ta maetud, ja leinarong liigub furnuaia poole edasi. Muusika-koor mängib jällegi leinamarssi. Eesti kirikust mööda minnes, hakkawad ka selle kõrges tornis kella helisema. Raugale üle lumiste wäljade kostab muusika helidega segatult kumaw wailne hääl... Üksitud laiad, pehmed sula lume helbed langewad tasakesi alla, nagu taewariigi terwitused põrnupealsetele.

Surnuaial. Wärske mullakuhja kõrwal, walge lume hangede wahel, lahtine haud. Puusärk peatab filmapilguks selle kalbal, siis hakatakse teda hauda lastma, öige aegamööda. Sel filmapilgul annab sõjawäe ülem käega märku ja kolm korda paneb kogupauk soldatite püskidest õhu wärisema.

See on wiimane au, wiimane terwitus seltsi-

meeste je sõjawäe poolt oma wennale, kes maa-mulda kaob... Preeftri õnnistus, ja haud aetakse wärsket mulda täis... Ralmukingast ehiv hull pargasid isamaa ohwri mälestuseks.

Puhka rahuga, raskest sõjawaewast wäsinud sõjamees! Olgu sulle Eesti muld kerge; ärgu tundugu tal sul wõõras, sest emake muld wõtab meid kõiki siis ühiselt oma rahusülle, kui kord elu-waewast uinume. Eks seesama sinine taewas, see kuu ja tähed surnuküünlatena, mis sinu kaugel kodumaal paistawad, waatab ka siin sinu kalmu-künka peale alla...

Raua saawad tundmata armastuswäed sinu hauda lilledega ehtima, sind mälestama ja teed sinu omaksetele sinu puhkepaigale juhtima...

Raugale Wenemaale, üksiku külamajajese poole rändab suur walu ja mu süda wäriseb selle mõtte juures, kui ta kord sinna jõuab ja halastamatalt süse astub — selle mahajäetud naise ja waeste laste juure...

Kellel süda rinnus on, see tunneb seda!

Wangi langemine Wenemaale.

Peale wõidurikast pealetungimist Petseri all, asufime Iwanowo-Boloto küla kallale. Suba 4-dal aprillil pidafime punastega küla all lahingut, kuid tagajärjeta. 6-dal aprillil algafime uuesti pealetungimist. Peale hommituse terwituse, mis punased meile Isborstist kuue-tollilisega saatsid, hakkafime edasi liikuma. Külale liginedes seadfime endid lahinguwalmis ja õreda ahelikuna liikufime küla poole, teda kolmest küljest haarates.

Küla seisis umbes kuusfada sammu metsast eemal, kuhu meie peatama jääme, ja sealt kostsid üksitud püskipaugud, mille hulka segas wahetpidamata kuulipilduja tra-tra. Wist olid punaste wahipõstid meie liginemist tähele pannud. Anti ka meie poolt käst tuld anda. Alwasime tule. Meie tule peale hakkasid külast kõik paugutajad tööle.

Raugelt Weternika küla poolt kostis suurtüki-mürin. Seal seisis meie kiirlaskja patareid. Selle õhinal awas ka Dimsha poolsaama pealt soomusrong oma tule. Algeda suurtükitule all põles küla mitmest kohast.

Et punastel põlewas külas enam mõnus ei olnud, siis jooksid nad kaewikutesse ja awasid meie peale maru tule, meie wastafime omalt poolt üksitute paukudega.

Korrage käis plüssi ragina walele hirmus sõnum üle aheliku laiaki: „Leitnant Paulmeister on langenud“ (companii ülem). Tema afemele astus leitn. J. Rehe (endine companii ülema abi).

Hirmsas kättematamise wihas tormasime tilkudega waenlaste kallale.

Metsast wälja jookstes hakkas waenlase kuulipildujate tuli meie ribadest oma häwitufetööd.

Õfimesena langes minu automaadi teine nummer

rinnust tabatult maha. Ära nähes, et tal surm ligidal tormasin edasi. Korrage kuulsin, et mind nime pidi hüüti. Waatafin filmapilguks tagasi, ta oli ennast kõwasti wastu maad surunud ja tumeda häällega hüüdis ta: „Wend ma suren, adress on mul pöues, kirjuta mu omastele koju.“

Ma tormasin edasi ühtlasi automaadist tuld andes. Meie read jäid kord-korralt õredamaks.

Wõitluses tabas mind waenlase kuul pahemast käest, selle järel teine ja kolmas. Automaat kukkus käest, langesin ka ise lumme.

Amber waadates nägin ainult leitn. Rehe't ühes mõne sõduriga minust pahemal pool tuld andwat. Rehe kargas maast üles hüüdega: „Wen-nad tagasi,“ kuid langes ise sel filmapilgul kõhuft läbilastult ta. Semale juure jooksnud sanitaar hakkas kotist sidet wõtma ja langes kummuli, lõhke-wast kuulist purustatud peaga. See sündis kõik ühel aimjal filmapilgul.

Maha kukkudes hakkasin parema käega auku lumme kaapima, juba tabas neljas kuul paremast kintsust, sellele kordus warsti wiies, kuues ja seitsmes.

Rottisid ja rihmasid ümbert ära aades, et wõimalik oleks tagasi roomata, wäsisin ära ja jäin ümbrust waatama.

Suba saatis päikene omad wiimased kiired üle maa, mis neile, kes hommitul tema tõusu nägid, enam wiimased ei olnud.

Raugel Isborsti pool willfatas tulekene ja filmapilguks oligi graanaat minu kohal, käis tume rakfatas ja nagu oleks mingisugust tugewat tõuget minu taga tunda, kui korrage „katolok“ seljas põri-fes ja paari tolli pikkune terase tükk läbi fineli ja kasuka selga tungis, seal hirmsat walu sünnitades.

Reha haawu täis, katjusin põgeneda, oma kõige paremat sõpra „automaati“ saatuse hooleks jättes, kuid selleks puudus jõud, käe ning jala luud olid mõlemad kuulidest purustatud.

Dotasin sanitaari, aga waenlase tuli oli nii äge, et abi ei pääsenud enam ligi.

Seal wabeldusid mul ühtelugu üks ja teine mõte — küll kodust omastetest, küll lahingute mälestused ja kõige wiimaks hirmus surm ehk kole sõjawangi elu.

Juba hakkasid mõtete käes filmad kinni wajuma ja mõistus kaduma, kui külma lume peale inimeste sammusid ja wenekeelseid sõnu kuulsin, pead üles tõstes nägin oma ees hallisid kogusid. Minule liginedes hakkasin paluma, et nad mind elusse jätawad.

Nad tulid järe, korjasid mind maast üles ja wiisid sidumise punkti, kus mul kõik riided ja saapad puruks lõigati ja haawad kinni seoti.

Wähe peal toodi ka teine niisugune „õnnelik“ õlgede peale, kui mina olin. See oli minu parema-
test sõpradest — Tartu pois D. Punning.

Siis astus tuppa roodu kommissaar paberit ja pliiatsit käes hoides. Hakkas järele pärima kõiki sõjajaladusi ja meie isklusse puutuwaid asju.

Et mina ühegi küsimuse peale ei wastanud, siis saatis tema „Wanka“ „Perewodshiku“ järele.

Õnneks ei antud mulle wiimast näha. Lääwle

ilmus-pika lastwuga ja tugewa keha ehitusega kommunist wandega ja sõimamisega: „На что их еще перевязывать, им надо веревку; повесить нужно их, они все добровольцы.“ See hirmus kättemine pani meid nii wõrd kartma, et meelemärguse kaotasime.

Kui uuesti ärkas, siis leidsin ennast haigemajast. Mind oli Dikwa haigemajasse rawitsemisele saadetud.

Arglit mõte ärkas minus, lootust andes elamiseks. Tahtmine elu järele sai wõimukamaks, kui hirm ja koledad haawade walud.

Päewad wenisid mööda aeglaselt haawatud punaste seltsimeeste seas, kellega saatus mind ühendanud sõja läbi, kuni korra kuuldus tume suuretükide mürin. Singe kinni pidades kuulatafin ja südamesse asus aimdus. — „Meie omad tulewad!“ Krampiliselt käisid rõõmu tuhina läbi keha ja ennast unustates oleksin tahtnud ma rõõmuga karjuda.

Alindused läksid täide. Meie wäed marsisid ägedas lahingu tules linna. Punased taganesid korratumalt ja unustasid meid.

Ma olin waba. Wabastatud wahwate eestlaste poegade poolt. Eesti walge-sini-must lipp lehwis Dikwa üle ja inimesed hingasid kergendatult, tänu tundes Eesti rahwa wastu.

Warsti wiidi meid Dikwast ära, iga filmapill wiis meid ligemale kodu poole, läbi maa, mis wabaks wõidetud kangelaste were ja tegudega.

U. R.

Jällenägemine.

U. Suurkast.

Kui nägin ma sind, siis rõllas rõõm mu rinnas ja waimustus leekis südames kui magus õnnelaisutus.

Ja ma tundsin alles nüüd, et sind — armastan! Sind, ja suur, ja ilus, rõõmukas, sügaw ja täis wõitluse wõimu.

Su puhas hingehäl walab mu soontesse jõudu ja elu waimustust. Ma hingan su wärskust ja nooruse rõõmu, ning mu jänunen südä ja hing kosub kui lilleke koidukastel...

Oh, noorus, armastus, elu ilu, ma tunnen sind oma rinnas! Ma tunnen sinu kewadist lenadust ja näen su tuhandeid lillekest...

Ja ma naeran teid, kes üklete: maailm pole ilus, elu pole wäärt elamiseks. Jah, ma naeran nooruse ülemeelikust, wallatus rõõmusest ja elu ilu külluse tundmises teie üle, teie kahwatud, mure palgedega elujõuetud noored-wanad!

Ma wiiskan teile nooruse roosilist waimustust, nooruse wõitmata wõimist kui särawat allika wett kaela. Huhui, teie!.. Tulge siia! — Jätke oma waimline kõrbetee, oma mustad mure mõtted, abitud aated... Tulge kiimaluse kirgede põrgust nooruse õnne õigesse elu paradissi.

Näete, kui suur, kui ilus, kui wõimukas ja terwendaw see on, kelle jällenägemine mind rõõmustab. See on meri, määratu meri, kelle lained minu jalge ette kuninglikku terwitust saadawad... Lapsepõlwes on ta minu mänguseltiline olnud, poisitese põlwes minu igatsuste osaline, nooremeh-eas mu waimustaw sõber ja mehe-eas mu tundmuse, soowide ja püüete terwendaja.

Teda nähes ditseb mu noorus. Tema lõikaw naeratus paneb rõõmutule mu hinges põlema; tema lainekõne laenab mulle eluarmastust ja armastust terve ilma, elu ja inimesefoo wastu... Noorus on igawesti noor, kui ta oma tundmuse ei lasse wanaks saada. Sellepärast ärge laske oma hinge, oma waimuwärskust nagu kuube saatuse seljas wanaks kuluda.

Terwe meri olgu puhast noorust, puhast armastust, elujänu ja elu ilu meie rinnas. Kui ka sellest tormid ja wõitlused üle käiwad, aga meri jääb muutmata mereks...

Jällenägemise õnnetundes, rõõmu tuli rinnas leekimas, filmades säramas, tõstan oma käed sinu poole:

„Ole terwitatud sina suur, sina wõimukas, eluwägew hingamine, minu igawesti noorelu armastus!“

Kui ilusad on need hauad.

(Mõttewõrdlused).

R. Raafit.

Ta seisatab nende wärskete ktingaste juures, mida furnuaiale wiimaseil päewil rohkesti lisaks tekkinud nende lihtsate ktingaste ligi, kuhu ristidele keegi ammu pürgasid pole toonud ja ohkab südame põhjast.

Ta näeb, et kõik ümbrus rahulik, kuuleb, kuis linnud puuoksis siristawad ja mäletab, kuis ta hilja-aegu nendega ühes wõitles, kelle kehad nüüd nii rahulikult põrmus puhkawad. Ta igatses nendele ise seltsiks minna, sest tulewit paistab tume, raske ... üheainsa käega!

Sellep see pisaralgele paisus!...

Ta igatsedes ohkab ta:

„Kui ilusad on need hauad!..“ — See on inwalliid.

Ta lasseb pisarail wabalt woolata ja mõtleb:
„Kui ilusad... ilusad on need hauad!..“ See on noor lest.

*

Õuuetult lasseb ta risti najale... Kortsumud palgile ei ilmu enam pisarad — nad on kuiwaks nutetud. Sinised, wärisewad huuled liiguvad waites palwes... Tuhmiks jäänud filmist helgib sügaw walu igatsufega... hauakünka peale langedes surra... Elulõpp näitab nii ohakline — nii kole ja ta ohkab:

„Kui ilusad on need hauad!..“ See on kõigist mahajäetud furnud sõduri ema.

*

Põlwitades oma kallima kalmukünkal lasseb ta pisarail wabalt woolata. Wärisewa käega on ta lillekimbukese pehme mulla sisse wajutanud ja niisutab õrnu õielehti pisaratega. Ta tahaks läbi raske liiwa pugeda sügawa külma hana põhja, kus ta kallima kondid... Ta tahaks selle kehaga, mis praegu külm ja mädanew ka praegu ühes olla, sest ta on ühes selle kehaga kõige õnnelikumad ajad, kõige magusamad minutid ühes olnud — kui ta weel soe ja tugew oli... Nüüd hirmitab wastu elu nii hirmus, õudne, tühi ja kole.

Ta astub mööda haudasid, kus suguwendade kehad külmas mullas waitset puhkawad. Ta ei taha nende poole waadata, sest ta kardab, et siis jälle midagi südames liikuma hakkab, mida ta hea meelega ei falli. See on niisugune närim, kõditaw tundmus, millele ta häbeneb nime anda. Siiski wiskab ta mööda minnes pilgu haudade poole — katsub põuetaskust kõhukat rahakotti, ruttab kiiresti edasi — lõbusasse ja mureta ellu ja mõtleb pilkawalt:

„Sm... Kui ilusad on need hauad.“ — See on marodöör.

Ö ö.

Siis, kui waatepiirel walgub
Õhtul eha punaw wõõ,
Wiimne kustuw walgus wilgub,
Wõtab wõimust waikne öö.

Pimeduse pehme süle,
Tihe warjuwalla rüüd,
Laotab ennast kõigest üle —
Ümbrus nägematu nüüd...

Unekujud pimeduses
Udu fõusul hõljuwad...
Igatsused wiirastuses
Kulda kangast kujuwad...

Mustendawas metsa rahus
Õökull korraaks häälitseb...
Kõrges taewas, pilwe lahus,
Ehatäht ju leegitseb...

Elu hingab... õõde õhus
Puhkades jõud sigineb...
Uinuw maa ja walwaw kõrgus
Nägematalt ligineb...

Anton Suurkask.

Seadused ja määrused.

Suwalitide uuesti läbiwaatamisest rahwawäe komisjonides.

Õbb- ja hoolekandeministeerium on kõigile linna ja maakonna rahwawäe komisjonidele ja linna- ja maakonnawalitsustele ringkirja saatnud, mis järgmiselt käib.

Lääne maakonna rahwawäe komisjon on pööranud töö- ja hoolekandeministeeriumi poole järgmise järelepärimisega:

„On juhtumisi olnud, et maakonna rahwawäe komisjoni poole pöörawad palwega sõjawäest haiguste ja wigastuste pärast arstide komisjonide

otfuste põhjal wabastatud rahwawäelased, et neid saaks rahwawäe komisjonis läbi waadatud ja töödime kaotuse protsent ära määratud pensiooni saamiseks, tunnistusi ette näidates, milles on ära tähendatud töödime kaotuse protsent ja ka ära määratud uue läbiwaatuse aeg, mis aga on välja antud enne „pensiooni seaduste ja nimestikkude haiguste ja kehaliste puuduste kohta, mis rahwawäelastele õiguse annawad pensiooni saada“ awaldamist „Riigi Teatajas.“

Pensiooni seaduse § 11. põhjal wõiwad maakonna rahwawäe komisjonid üle waadata ja töödime kaotuse protf. ära määrata nendel sõjawäest wabastatud rahwawäelastel, kellel see weel ära määratud ei ole. § 26. põhjal ei wõi uut arstlikku läbiwaatuse nõudmist awaldada enne 2 aastat peale eelmist arstlikku läbiwaatust.

Seda ette kandes palub Lääne maakonna rahwawäe komisjon juhatusel selle kohta, kas tulewad need sõjawäest wabastatud rahwawäelased, kelle töödime kaotuse protsent on ära määratud arstide komisjonides enne „nimestikkude haiguste ja kehaliste puuduste kohta, mis rahwawäelastele õiguse annawad pensiooni saada“ awaldamist „Riigi

Teatajas“ (24. märts. 1920. a.), maakonna rahwawäe komisjonis läbi waadata ja nende töödime kaotuse protf. ära määrata enne 2 aastat ehk enne määratud uue läbiwaatuse tähtaega.“

Et nimetatud järelepärimisel üleüldine tähendus on, teatab töö- ja hooletandeministeerium „Riigi Teatajas“ kõigile rahwawäe komisjonidele ja linna- ja maakonnawalitsustele, et need wabadusõja invaliidid, kes arstlikes komisjonides läbi olid waadatud enne haiguste ja kehaliste puuduste nimestiku awaldamist „R. Teatajas“ (24. märtsil 1920. a. nr. 43/44), misugune nimestik on välja antud rahwawäelaste ja nende perekondade pensiooni seaduse („R. T.“ nr. 26/27) §§ 7. ja 13. põhjal, ja kelle invaliidisuse tunnistused ülemaltoodud haiguste tabelile, pensiooni seadusele ja pensiooni seaduse tarwitamise kohta antud juhatuskirja punkt 7-dale („R. T.“ nr. 61/62 — 1920. a.) ei wasta, kui invaliidid seda nõuawad, tulewad rahwawäe komisjonides uuesti läbi waadata ülemaltoodud haiguste ja kehaliste puuduste nimestiku järele.

Pensiooni seaduse §§ 11. ja 26. ettenähtud asjaolud tulewad maksivaks lugeda ainult nende invaliidide kohta, kelle töödime kaotuse protsent on Eesti pensiooni seaduse põhjal kindlaks tehtud.

Teated wigastatud sõjameeste elust.

Kõdumaalt.

Uudis pensiooni asjus.

„Ühistöö“ poolt ülewälpeetawa „Weebri“ mõisa invaliidide warjupaigas wiibivate invaliidide kohta on hakatud omawalitsusasutuste poolt teateid koguma selle kohta, kui kaua nad mainitud asutuses ülewälpidamist on saanud — teateid olewat tarwis invaliidide pensiooni määramise asjus. Oletis huwitaw teada saada, misuguse pensiooni seaduse paragraafi põhjal need teated kogutakse, wõi loetakse ehk „Weebri“ mõisa warjupaik siis riigi asutuste hulka, kui sel põhjusel wõimalikult saaks pensioonist mõni marf maha arwata. ob—

Invaliidid ootamisest tüdinenud.

„Postimehes“ nr. 233. 13. sept. s. a. ilmunud sõnum, milles tööpuuduse üle invaliidide hulgas kirjutatakse ja muu seas öeldud on, nagu saaksid mehed juba 700—800 marka riiklist abi, sünnitas Tartus wigastatud sõjameeste hulgas ärerwust. Kohe peale lehe ilmumist hakkasid inimesed wigastatud sõjameeste ühisuse Tartu osakonna kantseleis käima teateid kogumas ses suhtes.

—dnub.

Tartust.

Rahwawäelaste pensiooni asjus on töö- ja hooletandeministeeriumi ametnikud nii kaugele saanud, et paarilt invaliidilt, kes 4 kuu eest pensiooni saamise palwed ära andsid, nüüd jälle mõned täiendawad paberid on nõutud. Sellega tahetakse näidata, nagu oldaks ikka kibedasti palwete kinni-

tamisel ametis. Kui kõik paberid käes, siis hakatakse wist mehi endid kantselei ametnikute ette kutsuma.

ob—

Invaliidide warjupaik,

mis töö- ja hooletandeministeeriumi poolt mõne kuu eest asutati, wiiatse omast senisest asupaigast, Tallinnast, Magdaleena tän. nr. 4, Tapale üle, kus ta Imastu mõisa paigutatakse. Invaliidide palwe, et warjupaik Tallinna jäetaks, on tähelepanemata jäetud, nagu enamjagu kõik invaliidide palwed meie noores Wabariigis.

dnub—

Õsääransis hale invaliidi saatus,

mille all ka tema wanemad palju kannatawad, on Wäike-Maarja ümbruses elutsenal ilmaõja invaliidil, kes sõjas saadud põrutuse tagajärjel tummaks ja närwihaigeks on jäänud. Haige on peale põrutuse ainult kaks korda inimese mõistuse tundemärka awaldanud. Esinene kord olnud see Wenemaal kuskil haigemajas, kus ta kord oma wane mate adreessi lehele kirjutanud, mille tagajärjel tema ta wanemad, enda poega ära tundes, Wenemaal koju töid — ja teine kord, aasta hiljem, on ta kaks nädalat perioodiliselt segast juttu ajanud, oma lapselõlwe juhtumisi seletades. Haigel puuduvad igasugused sõjawäeteenistuse dokumendid, mille wäljaandmine wõimata olnud, sest et ta peale seda, kui ta lahinguwäljalt ära koristatud, weel rääkinud ei ole, kus wäeosas ta teenis ehk millal wõi kus lahingus oli, oma nime pole ta ise weel nimetanud. Haige istub tundide wiisi, kuni teda jälle keegi teine liigutab, rahulikult paigal. Seda sõbde-

takse pehmete toitodega, sest närvida haige ei taha, ja on aegasid, kus ta ka mitte ei neela. Riiklist abi ta ei saa, ja wanematel pole selleks lootust, sellepärast, et mehel ühtki tunnistust ei ole.

ob—

Simunaft.

Riiklistest abist ei julgenud meie pool seni keegi „niiskatada“. Mõni mees kes selleks wallawalitsuse poole pööranud, pidi sealt ruttu lahkuma, sest wallawalitsuse meeste upsakus ja hoolimatus wigast. sõjameeste vastu ei lubanud pikka kõnet teha. Wigastatud Sõjameeste Ühifuse juhatus peaks nüüd, kus meil Väike-Maarjas ka oma osakond on, kõrgemate võimude poole pöörama, et sealt fiinsetele wallawalitsustele pensioni eeltöödeks ka seda wa „kõwa kätt“ pakutud saaks. Wahest ehl wõtawad need herrad siis meie käest pensioni paberid vastu.

dnub—

Saaremaalt.

Wigastatud Sõjameeste Ühifuse instrktor-organisaator U. Suurkast käis selle kuu algul Saaremaal, kus kahe ühifuse osakonnale alus pandi. Herra Suurkast on mitmel pool Saaremaal wigastatud sõjamehi vaatamas käinud ja teab nende elu üle palju huwitawat jutustada. Vähemal ajal ilmub tema sülest pikem kirjeldus „Teekond Saaremaa inwaliidide juure“.

ob—

Rahaline wõiduloosimine.

Eesti Wabariigi Wigastatud Sõjameeste Ühifuse Tallinna osakond korraldab rahalise wõidu loosimise ja pöörab seltskonna poole järgmise ülestutsega:

Raaskodanikud!

Rodumaa paremad pojad, kes kallist isamaad ja rahwast wapralt waenlaste vastu wõideldes kaitsnud, ning waenuväljadel oma kallima waranduse — terwise — kaotanud, lootes teie heasüdamluse ja kaastundmuse peale, paluwad E. Wab. Wigastatud Sõjameeste Ühifuse Tallinna osakonna poolt korraldatud rahalise wõiduloosimise tähti omandada. Loositähtede hind on 5 mk., müügil igas suuremas äris, Tallinna postkontoris ja Tallinna osakonna kantseleis, Narwa maant. nr. 9. telef. 797. Loosimise tähtaeg on 31. oktoobril 1920. a. Juhatus.

Sõdurite kangelisjäänud liikmete arstimine.

Inwaliidid ja sõdurid, kes Haapsalu ja Kuresaare sanatooriumist lahkudes sõjas saanud haawade tagajärjel kangelisjäänud kehaltigete edasiarstimist tarwitawad, saawad Eesti Punase Risti orthopädia asutuses, Tallinnas, Pital tän. nr. 30 (proua Agnes Wahl-Riesenkampfi juhatusel,) maksuta arstitud. Seal samas leiawad ka eraisitud wäheste maksu eest arstimist.

Templite wargus.

29. aug. pidu ajal warastati Mustapeade klubis hoiule antud mustast nahast portfelli ühes

wassfete pitsatitega (pealkiri: „Eesti Wabariigi Wigastatud Sõjameeste Restühifus“ ja „Eesti Wabariigi Wigastatud Sõjameeste Ühifuse Tallinna osakond“.)

fb.

Waras ei wali wargust.

Tartu wargad näitawad oma jultumuse poolest juba nii wõrd häbemata olema et nad warastatud Wigastatud Sõjameeste Ühifuse Tartu osakonna ruumide koridorist elektri lambi, jättes jalutuid pimedasse kõrgetelt treppidelt allakukkumiseks. Seega on näha, et warguses pole walimist.

Osakondade teated.

Paistu osakond otsustas üleüldisel liikmete koosolekul 22. aug. muu seas oma liikmetele osakonna kulul „Inwaliid“ käima panna. Peale selle otsustati Holfstre walla piduruumes hääletandja heaks pidu ära pidada, mida herra J. Rubergi poolt korraldatakse.

Tartu osakond pidas 24 aug. oma era-korralise peakoosoleku esimest korda omades üüritud ruumides. Päewakorras oli peale muu kongressi saadikute ja pidu toimekonna walimine. Osakonna esimees D. Buntt refereeris pikemas kõnes „wigastatud sõjamehe praegust seisukorda,“ mida põnewusega kuulati ja mis uut hoogu andis veel kindlemale ühinemisele tulewikus. Juhatus aruandest oli näha, et osakond seni kaunis heade tagajärgedega töötanud on ja oma liikmetele mõndagi abi on pakkunud. Nii tõusis näituseks liikmetele wäljaantud rahalise ja ainelise abi koguwäärtus kuu kuu jooksul 111.639 marga peale. Walus libeduse tunne on liikmetel kõigi walitsus- ja omawalitsus-asutuste vastu, mille kaudu senini asjata riiklist abi wõdatud.

Mainitud asutusi on hakatud „lufsus asutusteks“ nimetama sellepärast, et nad nähtawasti pensioni peale kui lufsusaine peale waatawad, mille wäljaandmisest riigi raskele majanduslikel ajal loobuma peab.

*

Wäike-Maarja ja Simuna osakonna awamine oli 11. sept. W.-Maarja Põllumeeste seltsi saalis, milleks ühifuse instrktor-organisaator U. Suurkast ja Restjuhatus liige D. Buntt kohale olid sõitnud. Peale wäikese kogu inwaliida, olid ka mõned kohalikud seltskonna tegelased koosolekule ilmunud, kellest 5 koha toetajateks liikmeteks astusid. Seltskonna lahle kaasabi peale lootes, arwame, et meie osakond warsti elujõulisemate hulka tõuseb.

Wäljamaalt.

Wigastatud sõjameeste kool Gördenis.

Kool on Brandenburgi Hoolekande peawalitsuse poolt asutatud selleks, et wigastatud sõjameestele uusi ametid ja töid kätte õpetada, ja on mõne aastaga hiigla ettevõtteks kaswanud.

Iseäranis tiskleri töökoda on moodsamaks uue aja ettevõtteks välja arenenud. Rõikide uuemaajaliste masinatega varustatult, on ta hea juhatuse all väga produktiivseks läinud.

Enamjagu siin valmistatud töödest on mööblid lihtsas, ilusas stiilis, mille omandamine jällegi wigastatud sõjameestele kergendatud on. Lihtsate asjade kõrval saavad ka peenikesed tööd ja büroo mööblid valmistatud. Silja aja eest ilmused uudsena kokkupandavad elu- ja magamistoas mööblid. Suuremas ladumajas seisavad näitamiseks ja müümiseks igasuguste toa sisseseadete kõrval ka muud omad töökodas valmistatud majapidamise tarbeasjad. Korwi punumise tööd, seinadekoratsioonid klaasjepatvõkojast, kardseppa ja lutusepa tööd ning uhted raamatukõitmise tööd tõmbavad waatleja tähelepaneku endi peale. Ringsepa töökodas tehakse enamalt jaolt parandustööd, mis aga oma odavuse peale vaatamata nii korralikult ja puhtalt tehtud on, et wanad ringsepameistrid oma imestust avaldades, koolist endile töölisi käivad otsimas, pakkudes suuremat palka kui terwetele meestele.

Wäga soowitaw oleks, et see, tema kaastöötajate ja juhatajate suure waewaga ellu kutsutud kool oma töökodadega alati seks püsima jääks.

D. B.

Berliinist.

12. sept. Terwes riigis kestsid 5.—12. sept. wigastatud sõjameeste meeleawaldused ja rahwa koosolekud, kus wigast. sõjam. endi wiletsat seis-

E. W. Wigastatud Sõjameeste Ühisuse amellik osa.

Teadaanded Reskjuhatuses poolt.

18. ja 19. septembril s. a. peetakse Tallinnas, Pikk tän. nr. 67 (Reskjuhatuses ruumides) ühisuse 3 erakorralist kongressi järgmiste päewakorra punktide otsustamiseks ära.

1. kongressi juhatuse ja mandaatkommisjoni walimine. 2. Reskjuhatuses aruanne möödaläinud aja tegemise üle. 3. Reskjuhatuses pakkade küsimus. 4. Täiendawad walimised Reskjuhatuses ja ühisuse rewisjonikomisjoni. 5. Ühisuse põhikirja muutmine. 6. Riigifogu walimistest osawõtmine küsimus. 7. Kongressil tekiwad küsimused.

Kongressi algus on 18. sept. kell 12 päewal. Asja tähtsuse pärast on tarwilik, et ühegi osakonna esitus ei puuduks.

Wäljaspoolt tulejatele saab korteri eest hoolt kantud.

*

Määrus inventaariraamatute pidamise kohta.

§ 1.

Rõikides E. W. Wigastatud Sõjameeste Ühisuse osakondades, Reskjuhatuses, propaganda toimetonnas ja häälekandja „Snwaliid'i toimetuses peawad selle määruse § 3. tähendatud eeskujul inventaarira-

korda rahwale selgitasid. Saksamaa riigi abiandmise seadused ja korraldused on niivõrd ajast maha jäänud, et näituseks wigastatud sõjamees, kellel 2 last toita on ja kes kõik 100% töödudu kaotanud on, abi saab, mille aastane kogusumma üle 2000. mk. wäiksem on kui sõjawäeteenistuses olewa poisimehe reamehe palk.

Snw. Resk. Ug.

Hamburgist

teatatakse 8. sept. Sadamasse jõudis aurulaew „Absonmaru," mis Wladiwostokist tulles suurema arwu sõjawange kodumaale tõi.

Snw. Resk. Ug.

Schweitsist.

Bern, 23. aug. (hiljaksjäämisega toim.!) Terwest ilmaft tulewad teated wigastatud sõjameeste liikumise üle. Organiseerimise tung on igal pool hoogu wõtnud. Mõnel pool terawad wäljaastumised ja meeleawaldused.

Snw. Resk. Ug.

Merimeeste liit sõdade wastu.

Rahwuswaheline merimeeste liit on otsustanud merimeestele õigust nõuda, töölepingu tegemise juures lepingusse punkti wõtta, mis merimehi õigustab igasugu tööd tegemast keelduda, mis sõjawarustuse laadimisesse ja weosse puutub. Esimesed lepingud uuel alusel olewat tehtud juba, nagu „La Libre Belgique" Antwerpenist teatab. E. E.

matud sisse seatama. Inventaariraamatu lehed peawad nummerdatud, läbinõuritud ja pitsatiga, ning osakonna esimehe ja sekretäri allkirjadega kinnitatud olema.

T ä h e n d u s: Töökodades ja muudes eriettevõtetes on eraldi inventaariraamat.

§ 2.

Asjade juuresõtmine wõib ainult sellekohaste juhatuses eht peakoosoleku otsuste järele sündida ja asjad saawad wiibimata peale omandamist inventaariraamatusse sisse kantud.

T ä h e n d u s 1: Kantselei ja kaswaraamatud, aktid ja muu kirjalt kraam, niisama Walituse määruste kogud kantakse inventaari sellekohase juhatuses koosoleku otsuste põhjal.

T ä h e n d u s 2: Inventaariraamatuse ei tule sisse kanda sulepead, pliiatsid, kustutamise gummid, nõelad ja teised ruttutuluwad wäikesed asjad.

§ 3.

Inventaariraamat, mille worm selle määruse juure lisatud, jagatakse järgmiste lahtritesse (joontewahedesse): Särjekorra number, omandamise aeg, asja nimetus ja lühike kirjeldus, mis otsuse põhjal omandatud (aasta, kuupäew ja protokoll number), asjade arw, asja wäärtus iga-

summa 1697,50 penni, Tartu linna politseiuks-
malt herra Janobronilt fiskaalaseeritud lepitus-
raha 550 mk. „Postimehe“ ärijuhi läbi: Anna
Rangro'lt 12 mk., Rosalie Wilmann'ilt 100 mk.,
N. N. 169 mk., Ew. Wend. S.'ilt 260 mk., N. N.
200 marka.

Nr. 8. Rakvere osak., herra E. Waas'i
läbi annetatud Tudulinna feltskonnategelaste (sõdu-
rite) poolt korraldatud pidu fiskaalile 4628 mk.

Ühijuse liikmete nimekiri.

Tartu osakond.

(Järg.)

70.	Rangro, Johannes, wabadusf. wigast.	elab Tartus.
71.	Suurmann, David, wabadusf. „	„ Wõõbus.
72.	Müürsepp, Karl, „	„ Kawastus.
73.	Kivi, Jaan, „	„ Walgutaz.
74.	Napp, Jaan, ilmaföjas „	„ Tartus.
75.	Lääts, Mihkel, „	„ „
76.	Zerkawits, Peeter, Jaapani f. „	„ „
77.	Reebus, Kristjan, „	„ „
78.	Karro, Karl, wabadusföjas „	„ Pangoti w.
79.	Herman, Rudolf, „	„ Tartus.
80.	Billmann, Nikolai, „	„ „
81.	Sihwer, August „	„ „
82.	Schwalbe, Woldemar, ilmaf. „	„ „
83.	Soonberg, Karl, wabadusf. „	„ „
84.	Pawel, Johan, „	„ „
85.	Kiterpill, Karl, „	„ Meeri w.
86.	Nebane, Peeter, Jaapani föjas „	„ „
87.	Ulit, Jaan, ilmaföjas „	„ Tartus.
88.	Niitow, Aleksander, wabadusf. „	„ „
89.	Rööra, Jaan, ilmaföjas „	„ Haastawal.
90.	Müller, Johannes „	„ Waimastw.
91.	Rook, Mihkel, Jaapani föjas „	„ Tartus.
92.	Gorge, Andres, „	„ „
93.	Duusepp, Arwed, wabadusf. „	„ Rõngu w.
94.	Jugar, August, „	„ Tartus.
95.	Aria, Paul, „	„ „
96.	Nurm, Ernst, „	„ „
97.	Kellamow, Georgi, „	„ Elwas.
98.	Krips, Julius, „	„ Rambjas.
99.	Leefsi, Kaarel, Jaapani föjas „	„ Tartus.
100.	Leefsi, Mihkel, ilmaföjas „	„ Raadil.
101.	Jannsen, Johan, Jaapani föjas „	„ Tähtw. w.
102.	Tarto, Hugo, ilmaföjas „	„ Raadi w.
103.	Lääts, Mihkel „	„ „
104.	Iwan, Aleksander „	„ Tartus.
105.	Tabur, Peeter, Jaapani föjas „	„ Tähtw. w.
106.	Paabo, Hendrik „	„ Haastawal.
107.	Pleer, Karl „	„ Tartus.
108.	Bruun, Aleks., ilmaföjas „	„ Laatre m.
109.	Poolatse, Eduard, wabadusf. „	„ Tallinnas.
110.	Lufen, Karl „	„ Pala w.
111.	Hilwa, Woldemar, Jaapani f. „	„ Tartus.
112.	Utter, Hendrik „	„ „
113.	Simonson, Mihkel „	„ „
114.	Sinnu, Jaan, ilmaföjas „	„ Rambjas.
115.	Pullerits, Johan „	„ Wana- Ruustes.
116.	Kull, Eduard, wabadusf. „	„ Koela w.
117.	Põsser, Eduard, „	„ Sellimi w.
118.	Annus, Oskar, „	„ Mätfa w.
119.	Parson, Eduard, „	„ Rahtwa w.
120.	Neomaa, Oskar, „	„ Tartus.
121.	Eulf, Johannes, „	„ „
122.	Pihlit, Karl, Jaapani föjas „	„ „
123.	Sunt, Jüri, „	„ „
124.	Rool, Johannes, ilmaföjas „	„ Laewa w.
125.	Raha, Samuel, Jaapani föjas „	„ Tartus.
126.	Schmelzbach, Jaan, „	„ „

127.	Ratnit, Johan, Jaapani föjas wigast. elab Tartus.	
128.	Anni, August, ilmaföjas „	„ „
129.	Ruija, Aleksander, wabadusf. „	„ „
130.	Latus, Peeter, ilmaföjas „	„ „
131.	Andrei, Johan, Jaapani föjas „	„ „
132.	Ilwes, Albert, wabadusf. „	„ Wastfe- Dtepää w.
133.	Jutt, Johan, Jaapani föjas „	„ Tartus.
134.	Lilmetz, Johan, „	„ „
135.	Schütz, Mihkel, wabadusf. „	„ Dtepää w.
136.	Rattasepp, Johan, ilmaföjas „	„ Tartus.
137.	Mutso, Karl, „	„ „
138.	Lillemetz, Hendrik, Jaapani f. „	„ „
139.	Pöder, Jüri, ilmaföjas „	„ Wastfe- Nõo w.
140.	Waldmand, Johannes, wabadusf. „	„ Tartus.
141.	Tamm, Rudolf, ilmaföjas „	„ Ruustatul.
142.	Pender, August, wabadusf. „	„ Palusõe w.
143.	Sild, Albert, ilmaföjas „	„ Wastfe- Dtepää w.
144.	Pill, Johannes, ilmaföjas „	„ Tartus.
145.	Tomit, Johan, Jaapani föjas „	„ „
146.	Tirmann, Oskar, ilmaföjas „	„ „
147.	Lil, Gustav, Jaapani föjas „	„ „
148.	Tepastind, Daniel, ilmaföjas „	„ Moiselatfis.
149.	Treier, Jaan, „	„ Tartus.
150.	Kiipus, Johan, Jaapani föjas „	„ „
151.	Pärjel, Wiktor, „	„ „
152.	Tuule, Karl, ilmaföjas „	„ „
153.	Pöole, Karl, „	„ „
154.	Simonson, Karl, Jaapani f. „	„ Rõngus.
155.	Kull, August, wabadusf. „	„ Tartus.
156.	Sarap, Peeter, Jaapani föjas „	„ „
157.	Simma, Peeter, „	„ „
158.	Lätte, Johan, ilmaföjas „	„ Rõngu w.
159.	Aria, Karl, „	„ Tartus.
160.	Pleier, Karl, „	„ Põlwas.
161.	Põhmu, Karl, wabadusföjas „	„ Meeri w.
162.	Rutt, Aleksander, Türgi föjas „	„ Tartus.
163.	Rähni, Johan, Jaapani föjas „	„ „
164.	Primatin, Jeremei, „	„ „
165.	Peebu, Jakob, Türgi föjas „	„ „
166.	Johanson, Jaan, wabadusf. „	„ Alla w.
167.	Ermann, August, ilmaföjas „	„ Tartus.
168.	Kullat, Bernhard, wabadusf. „	„ Wedu m.
169.	Duchow, Feodor, ilmaföjas „	„ Haastawal.
170.	Nebane, Karl, „	„ Saabjärw.
171.	Reial, Gustaw, „	„ Laewa w.
172.	Annison, Hendrik, wabadusf. „	„ Mätfa w.
173.	Sopp Johannes, ilmaföjas „	„ Lauusel.
174.	Unt, Bernhard, „	„ Walgutaz.
175.	Ruust, Martin, Türgi föjas „	„ Tartus.
176.	Seene, Aleksander, wabad f. „	„ „
177.	Sokko, Gustaw, „	„ „
178.	Raast, Karl, ilmaföjas „	„ „
179.	Palmenstrauch, Elmar, wab. f. „	„ Rannu w.
180.	Kiit, Karl, ilmaföjas „	„ Tartus.
181.	Elken, August, „	„ Kuristal.
182.	Elken, Anton, wabadusföjas „	„ „
183.	Soms, Aleksander, ilmaföjas „	„ Tartus.

Rirjawastused.

R. R. Tartus. Täname kaastöö eest. Mõned ilmu-
wad, osalt jääwad järke ootama.

M. W. Tallinnas. Ei saa ilmutada, sest siin kui ka
wähjataõtamine nõrk, katse rohkem kirjutamisels aega wiita.

E. A. Üks ilmub. Teised jääwad tagawarats järg-
mise numbrini jaoks.

A. S. Põdage sõnumite saatmise lubamisil meele.

Ruldjaar. Saaremaal. Täname. Jääme ootama.

Wastutaw toimetaja: August Weiper.

Wäljaandja: E. W. Wigastatud Sõjameeste Ühijus.